

Szemle

generáció voltak, akiket alakított a televízió. A Kádár-kori magyar báb- és rajzfilmekben viszonylag gyakoriak a szocializmus szempontjából kritikus vonások; gondoljunk csak Mekk Elek totális hozzá nem értésére (szocialista munkamorál?), a Mézga-családra, esetleg Gusztávra (aki tényleg hasonlított *Gustáv Husák* csehszlovák pártfőttkárra!), vagy Dr. Bubóra („beszél majd az utókor”), akinek sok depressziózt meg öngyilkosjelöltet (magyar népbetegség!) kellett kezelnie, és aki egyértelműen *Sigmund Freudot* formázta (a pszichoanalízissel a szoci alatt nagyon csinján kellett bánni). Az efféle társadalomkritika a szocialista blokk más országaiban aligha lett volna lehetséges – még a Süssüéhez képest jóval burkoltabb formában sem. Nem kizárt, hogy a Süssü a kiűzetés, hontalanság, boldogságkeresés és hazatalálás komplex metaforáján túl egy egész felnövő generációt látott el olyan látens tudással, amelyet az később használni tudott a rendszerváltozáskor.

Jegyzet

- (1) *Süssü, a sárkány kalandjai*. (1976) Magyar bábfilm, 83 perc. Rendező Szabó Attila; író Csukás István; zeneszerző Bergendy István; operatőr Abonyi Antal; díszlettervező Lévy Sándor; dramaturg Takács Vera. A filmmel kapcsolatos alapinformációk a www.freeweb.hu/egyfeju_honlaprol_szarmaznak.
- (2) Mikó Anna (1998): A videofilmes szemléltetés lehetőségei az állampolgári ismeretek bevezető felévének tanításakor. *Új Pedagógiai Szemle*, 7–8. Fellelhető: <http://www.oki.hu>.
- (3) A művet 22 ország vásárolta meg, köztük pl. Finnország, Törökország és Irán.
- (4) Ennek egyik lehetséges oka az lehet, hogy a Süssü eredeti ötlete a szerb Miroslav Nastosijevic 1973-ban a Magyar Rádióban bemutatott darabjából származik. Ez a tény az első epizód cselekménybonyolítását bizonyos mértékig korlátozhatta. Erre utal, hogy az első rész stáblistáján még utalnak az idegen ötletre, a másodikban már nem.
- (5) Említeném pl. a *Sárkányfü* c. irodalmi folyóiratot, amely talán a Süssü generációs lenyomata. Az 1996–2000 között létezett lap alkotói között találjuk pl. Fogarasi Zsoltot, Király Leventét, Varró Dánielt, Karafiáth Orsolyát, Kovács Esztert és Grecsó Krisztiánt.

Vajda Barnabás

Selye János Egyetem, Ó-Komárom

A nemzet napszámosai

A kárpátaljai magyar oktatás 1944–1953 között

A Saint Germain-en-Laye-ben 1919. szeptember 19-én megkötött békeszerződés alapján Kárpátalja Csehszlovákia része lett. Az itt élő magyarságot sokkolta, a bődultség állapotába sodorta. Nem voltak kulturális központjaink. Kultúránk Budapest-centrikus volt, így oktatásunk is.

1918. december 10-ei hatállyal az állam nyelve a cseh lett. A hivatalnokoknak, a tanároknak, a tanítóknak, lelkészeknek hűségesküt kellett tenniük. A határidő 1920. december 31. Sok tanító, tanár, lelkész és hivatalnok nem volt hajlandó erre. Odahagyták szülőföldjüket, és Magyarországra távoztak. A meglévő kulturális intézmények is veszélybe kerültek.

A legnagyobb gond a tanító- és lelkészhiány volt. A cseh hatalom mindent megtett, hogy magyar iskoláinkat megszüntesse (főleg az egyházi iskolák sora volt szál-

ka a hatalom szemében). A magyarság megmaradásának egyik kulcskérdése az egyházi iskolák fennmaradása volt. *Bertók Béla*, a KRE (Kárpátalja Református Egyházkerület) püspöke és hívei mindent megtettek, hogy magyar anyanyelvű iskoláink megmaradjanak. A KRE alakulásakor megmaradásának feltételeként tekintette iskoláink megtartását.

1938. november 10-én területünk visszakerül az anyaország kebelébe. Magyar iskoláinkba magyarországi tanárok és tanítók jönnek, hogy betöltsék az űrt.

1944. november 27-én Ungvárt elfoglalja Vörös Hadsereg. 1945. június 29-én megkötik a cseh-szovjet szerződést, mely szerint Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolják. 1945. január 26-án a két parlament ratifikálja a szerződést. A kárpátaljai magyarság második kisebbségi sorsa kezdődik meg, most a Szovjetunió kebelében.

1991. augusztus 23-án Ukrajna önálló állam kikiáltása a kárpátaljai magyarság harmadik kisebbségi sorsának nyitánya.

*

1944 decemberében a magyar falvakban megnyitják kapukat az ukrán hétosztályos iskolák. A kárpátaljai magyarságra ebben az időben gyász borul. Megérkeznek az első hírek a „malenkij robotra” elhurcoltak haláláról. A magyar gyerekek távol maradnak az iskolától. Az itt élő magyar kommunisták magyar autonómiáról és magyar anyanyelvi oktatásról ábrándoznak. A beregszászi járás első tanfelügyelője *Ilku Pál* (később magyarországi művelődési miniszter), akit távozása után *Pókhán Ferenc* váltott fel.

Nincsenek arról adataink, mi is játszott közre abban, hogy az ukrán iskolák helyett magyar iskolák nyíltak. Mivel a Szovjetunióban hét éves korban mentek iskolába a gyerekek, mindenkit egy osztállyal hátrébb soroltak. Sok gyereknél az 1944/1945-ös év kimaradt. Így minden magyar gyerek két évet veszített. Sokan abban reménykedtek, hogy nem lesz ez így sokáig: jönnek a csehek vagy a magyarok.

A szülőket nem érdekelte az iskola. Sok család gyászolta az édesapát, a nagyapát, a testvért, aki messze Oroszországban, jeltelen sírban aludta örök álmát. Így mire észbe kaptunk, beláttuk, hogy itt változás nem lesz, tanulni pedig muszáj. Az induló magyar iskolák legnagyobb gondja a tanítóhiány volt. A Magyarországról idehelyezett tanítók, tanárok elmenekültek. Az 1944 november 18-án a pedagógusok közül többen jelentkeztek „malenkij robotra”. Sokan örökre ott maradtak, jeltelen tömegsírban pihennek. Sok pedagógus jobbnak látta a híresztelések miatt, „magyar kérdés, vagyion kérdés”, elmenekülni. Érdemes

lenne egyszer összeállítani a légerben és a fronton elpusztult pedagógusok névsorát, és emlékművön megörökíteni nevüket, hogy soha ne feledjük, mi történt, nevük és tetteik példaként szolgáljanak a felnövő pedagógusok előtt.

Falumban, Bátyúban egyetlen pedagógus sem maradt. Hasonló gonddal készültek más iskolák is. Aki polgári iskolai végzettséggel rendelkezett, azt az alsó osztályokba nevezték ki, aki gimnáziumot, az általános iskolában tanított.

Lapozgatom a Bátyúi Általános Iskola osztálykönyveit: ismerkedem a tantárgyakkal, és volt tanárimra emlékszem. Mai szemmel sok az érdekes tudnivaló. Hőskor volt tanterv, tankönyv nélkül. Sok mindenre megtanítottak, hisz nagyon sokan választottuk a tanítói pályát. 1951 szeptember 1-én Huszton az ukrán tagozattal párhuzamosan megnyílt a magyar tagozat.

Márkus Béla, csókapapi nyugalmazott iskolaigazgató így emlékszik a tanítóképzős évekre:

„1947-ben végeztem a Bátyúi Hétosztályos Iskolát. Szerettem volna továbbtanulni. Ez azonban megoldhatatlan volt: nem tudtam se az ukrán, se az orosz nyelvet, magyar oktatási intézmény nem volt. A szájról-szájra terjedt hírekből – de tán tanáraink is említették – tudtam meg, hogy Huszton megnyílt a magyar tagozat. Bátyúból négyen vágtunk neki az ismeretlennek, hármunkat: Hadar Józsefet, Tóth Vil-mát és engem fel is vettek. Talán 33-an voltunk a Huszti Tanítóképző Magyar Tagozatának első évfolyamán, az I. M-nek nevezett osztályban. Különböző indíttatású, családi és anyagi háttér tekintetében nagy eltéréssel rendelkező csoport, mely nem tudott összeforrni, egységes, egymást támogató, egymás sorsával törődő közösséggé válni. Ma már 58 év távlatából nehéz visszaemlékezni. 1951. július 1-én 26-án kaptunk tanítói oklevelet, és kiröppen-tünk a nagyvilágba. Ma már nyomozni kellene, kit merre vitt a sors. Utoljára 1982-ben találkoztunk. A harmincegy éves találkónkról készült fényképen együtt vagyunk férjek, feleségek, tanárok. Ezért

vagyunk ennyi sokan. A huszonhatból tizenötön jöttek el a találkozóra. Az 1951-ben diplomát kaptak névsora : Bakos Ferenc, Barna Gizella, Belovics Lotti, Bihari Sándor, Buzinkay György, Szauner Aladár, Csik Etella, Erdő Ilona, Fögel Ágnes, Fögel Ibolya, Géczy Katalin, Hadar József, Heé József, Juhász Mária, Kovács Béla, Komlóssy Gabriella, Magyar Erzsébet, Márkus Béla, Nemes János, Pallagi Rózsi, Sütő Gedeon , Somlay Katalin, Szabó Irén, Szabó Mária, Szeles Ilona, Tóth Vilma. A kibocsátott gárda fontos szerepet játszott a

magyarlakta falvak életében. Volt bennünk egy kis büszkeség, hogy elsők vagyunk, tele tenni akarással. Bár alsós diplomával rendelkezünk, bármely tantárgy tanítására képesnek éreztük magunkat. Az alapos és sokoldalú felkészítés kovácsai képzős tanáraink voltak. Köszönet érte! A mai korosztály el sem hiszi, hogyan élt abban a korban falun egy pedagógus. Feladatunk nemcsak a tanítás volt. Ez lett volna a kisebbik gond. Én arra emlékszem,

hogy a helyi pártszervezet, még inkább a járási, az akkori pártpolitika megvalósítása eszközének tekintett bennünket. A tojásbeadáستól, az államkölcsön jegyzéséig mindenre felhasznált. Reggelenként, 6 órakor, be kellett járnom a számomra kijelölt részleget, hogy mozgósítsam a kolhoztagokat az aznapi munkára. Ezt Rafaján ötlötte ki egy túlbuzgó kiküldött. Ilyen körülmények közt nem volt könnyű eldönteni, hogy mi a fontos, az oktatás, az iskola, vagy valami más. Nem csoda, hogy hamarosan a kultúra területére váltottam. Am a 'tartalmában szocialista, formájában nemzeti' kultúrát

megelégettem és a katonaság után visszatértem a pedagógiai pályára.”

Sajnos volt osztálytársaimról vajmi keveset tudok. Öten már a temetőben nyugszanak. Igaz, hetven éven felül vagyunk. 15 lány és 11 fiú birkózott a tudományokkal. Abban az időben még férfiak is mentek a pedagógus pályára. Ma már ez nem divat, hogy férfi alsó osztályokban tanítson. Bátyúból hárman jöveztünk 1951-ben Munkácson. *Hadar József, Tóth Vilma* és én. A fiúk nagyobb része egyetemét, főiskolát végzett. Többen lettek iskolaigaz-

gatók, igazgatóhelyettesek. Életünk nem volt hiábavaló.

Márkus Béla azonban megtalálta helyét, elévületlen érdemei vannak a magyar kultúra terén. Gondolok itt az általa szervezett felnőtt- és gyermek-énekkarokra, táncsoprotokra, citera együttesekre. Hosszú évekig volt iskolaigazgató. Érdemes lenne megírni emlékeit, a jövő nemzedék számára, hisz az idő sürget.

Miért éppen Huszton nyílt meg a magyar tagozat? Erre sajnos nincsenek adataink. Ebben az idő-

A szülőket nem érdekelte az iskola. Sok család gyászolta az édesapát, a nagyapát, a testvért, aki messze Oroszthonban, jeltelen sírban aludta örök álmát.

Így mire észbe kaptunk, beláttuk, hogy itt változás nem lesz, tanulni pedig muszáj. Az induló magyar iskolák legnagyobb gondja a tanítóhiány volt. A Magyarországról idehelyezett tanítók, tanárok elmenekültek. Az 1944 november 18-án a pedagógusok közül többen jelentkeztek „malenkij robotra”. Sokan örökre ott maradtak, jeltelen tömegsírban pihennek. Sok pedagógus jobbnak látta a híresztelések miatt „magyar kérdés, vagyon kérdés”, elmenekülni.

ben három tanítóképző volt Kárpátalján: Huszton, Munkácson és Ungváron. Úgy gondolom, ebben közrejátszott az is, hogy itt voltak magyarul beszélő tanárok. 1950-ben Husztról áthelyezték Munkácsra a magyar tagozatot, mely akkor három osztályt tett ki (az 1947–1948–1949-ben felvetteket). Huszton nem volt magyar iskola, úgy látszik, nem is szándékoztak nyitni. Pedig a huszti korzón sétálgatva, a fiatalokkal barátkozva, sok magyarral találkoztunk. A Tanítóképző gyakorlóiskolájában, amely pár lépésre volt az épülettől, sok volt a magyar gyerek. Úgy látszik, a hatalom nem szándé-

kozott magyar iskolát nyitni. Inkább a magyar tagozatot áthelyezték Munkácsra. Miért, erre nem tudjuk a választ.

A Tanítóképzőben a második évfolyamon kezdődik a szakmai gyakorlat: óralátogatások, pedagógiai, pszichológiai megfigyelés. A harmadik évfolyamtól kezdődött a tanítási gyakorlat. Az 1947-ben felvételizettek Visken voltak pedagógiai gyakorlaton. Hosszú távon ez nem volt megoldás.

Az 1947-ben felvételizettek között többen voltak 5–6 gimnáziummal. Ne feledjük: egyetlen magyar nyelvű intézmény volt. Az 1947–48-as tanévben induló osztály emlékeit *Erdő Iлона* írta meg „Egyszer volt egy osztály” címmel.

1948. szeptember 1-én indul meg a levelezői tagozat. Ide mindenkit felvettek, aki már tanított, és nem volt végzettsége. A cikk írója így emlékezik:

„1948. szeptember 1-én kezdte meg tanulmányait Huszton a 2. magyar csoport. 40-en voltunk az indulásnál. Nyomorúságosak voltak a körülmények. Kollégiumot nem kaptunk. Az ételmezt hazuról cipeltük s azt a házi néni főzte meg. A közlekedés nagyon rossz volt. A vonatok néha egy fél napot késtek, vagy nem is jöttek. Hazajönni pedig kellett, mert élelemre szükség volt. Itthon is nyomorúságosak voltak a körülmények. Szüleimet sanyargatják: álmakölcsön, beadás, kolhozszervezés. Szüleim kulákok lesznek. Édesanyám ügyességének köszönhetően, megúsom a kizárást. Mindenki hallgat, nem mer elmentmondani. A „málenkij robot” sebei még nem gyógyultak be. Az emberek félnek, féltik magukat és családjukat. Továbbtanulni, muszáj – ott lebeg szemünk előtt Donbász. A fiatalokat (16–17) bányásziskolába viszik (FEZEO). Ez is oka, hogy akik polgárba, gimnáziumba, kereskedelmibe jártak, Donbász elől a tanítói pályára menekülnek. Ez egyúttal jó is volt, hiszen lehetőség nyílt egy új magyar intelligencia létrejöttére. Majd csak 1953-ban nyitják meg kapuikat a magyar középiskolák. Az anyanyelvi oktatás egyetlen fellegvára a huszti, később a munkácsi tanítóképző.

A kárpátaljai fiatalok számára Munkácsra jobbak lettek a körülmények. Nem kellett félnapokat utazni, fűtetlen, néha-néha ablak nélküli vasúti személykocsikban. Nem kellett izgulni, indul-e tovább a vonat, mint Királyházáról. Ha igen, mikor? Bizonyítja az akkori körülményeket, hogy a 2. félévet már csak 33-an kezdjük meg a 40-ből. Ebben közrejátszottak az anyagiak is, és a megtorpanás is. Mások számára gondot jelentett a Munkácsra való költözés. Ezt négyen nem vállalják (husztiak voltak), így most már csak 29-en maradunk, akik 1952. július 1-én átvesszük diplomáinkat.

Íme a névsor: Bagu Balázs, Bagu Gizella, Béres József, Bolcsák Éva, Dávid Erzsébet, Dávid Jolán, Demjén József, Fejes Sándor, Főri Katalin, Főri Sándor, Füzessi Zoltán, Juhász Lajos, Kovács Kálmán, Magyar Irén, Magyar Márta, Mica Mária, Nánássi Béla, Puskás Olga, Richwalski Gabriella, Schober Ottó, Szamosi Irén, Szpicskei János, Tusa Sándor, Újfalusi István, Váradi Károly, Vass Irén, Vaszkun Márta, Vorcsák Piroska, Tatár Béla.

Van, akivel azóta sem találkoztam. Szép emlékeim vannak az együtt töltött évekről. Figyelemmel kísérem volt osztálytársaim életútját. Sok jó tanuló volt az osztályban: Bagu Gizella, Bolcsák Éva, Váradi Károly vörös diplomával végeztek. Nagyon összetartó osztály volt.

Bennünket csak a 3. magyar osztálynak hívtak. A ma még élő 20-ból 10-en itt élünk szülőföldünkön, 10-en Magyarországon. Néhány érdekes adat: 17-en egyetemi diplomát szereztünk, 11-en alsós osztályokat oktattak. Négyen töltöttek be igazgatói állást, hárman igazgatóhelyettesek voltak, ketten a tudományok doktorai: Tatár Béla, Füzessy Zoltán. A csoportból néhány jól ismert név: Juhász Lajos (újságíró), Schóber Ottó (színész), Bagu Gizella és Vass Irén (magyar tanárok). Mindössze egy fordított hátat a pedagógus pályának. A felsőfokú diplomák nagyobb része humán irányzatú: magyar – 5, orosz – 3, történelem – 4, földrajz – 1, matematika – 2, német – 1. Schober Ottó a tanítói pályáról átnyergelt a színészetre. Utolsó találkozónkat 1977-ben tartottuk Munká-

cson. Az 50 éves találkozót nem sikerült megszervezni.”

1953-ban végezte a Munkácsi Tanítóképzőt Nyeste Albert, aki így nyilatkozott:

„Tizennégy évesen azért választottam a Huszti Tanítóképzőt, mert magyarul akartam tovább tanulni A legtöbben Bátyúból és Rátról jelentkeztünk A kitűnő tanulókat felvételi vizsga nélkül vették fel. Nekem egy négyesem volt orosz nyelvből, ezért felvételiznem kellett. A következő tantárgyakból felvételiztünk: magyar, orosz, matematika szóbeli és írásbeli. Az előző évfolyamokon már nyolcan tanultak Bátyúból, ez nekünk jó pontot jelentett. Iskolánkban kiváló tanáraink voltak: Kiss Béla, Eksmidt Béla, Simsa Mária, Demjén Zoltán, Demjén Anna, Krajnik Erzsébet. Tíz tanulót vettek fel az első évfolyamra a bátyúi iskolából: Béres Klára és Izsák József (vizsga nélkül, kitűnő tanulók voltak), Demjén Irénke, Nyeste Albert, Kovács Frigyes, Juhász Ibolya, Homoki Zoltán, Márton János, Nyeste Jolán, Révész István. Ebben az időben Bótrágyon nem volt hétszintű iskola, csak elemi. A bótrágyi gyerekek Bátyúba jártak iskolába: hol vonaton, hol gyalog, aki tovább akart tanulni. A tíz bátyúi felvett tanuló közül négy bótrágyi.

Az első évet negyvenegyen kezdtük, de sokan kimaradtak. Mi egy évet tanultunk Huszton, majd áthelyeztek Munkácsra. 1953. július 1-én 34-en kaptunk diplomát. Íme: Adám Etelka, Adám Etelka (zavarta is a tanárokat a két egyforma név) Bakos Ernő, Bakos Eszter, Bakos Jolán, Bossányi Klára, Bölcs házy János, Demjén Irén, Erdő Irén, Erdő Magdolna, Fejes János, Hauptman Pál, Hafinec Anna, Homoki Zoltán, Izsák József, Juhász Ibolya, Kálmán József, Karabélyos Katalin, Király Éva, Kiss Margit, Kótyuk István, Komáromi András, Kovács Frigyes, Kubinyi Éva, Márton János, Nyeste Albert, Oroszi Elemér, Paládi Margit, Ráti Géza, Sütő Tibor, Szabó Ilona, Szijjártó Ilona, Tóth Tibor, Veress Lenke.

A 34-ből 18-an rendelkezünk felsőfokú diplomával. Hárman: Fejes János, Kótyuk István, Tóth Tibor kitűnően végezték a tanítóképzőt és vörös diplomát kaptak. A

csoportunkban 18 lány és 16 fiú volt. Hatan már elhaláloztak. Igazgatói állást töltötték be: Kálmán József, Nyeste Albert, Ráti Géza, Homoki Zoltán, igazgatóhelyettesek voltak: Tóth Tibor, Izsák József, Sütő Tibor. Velem együtt nyolcan élünk Magyarországon.

A tanítóképző után egyesek csak pionírvezetőként tudtak elhelyezkedni. Én is így kezdtem a pályámat Szernyén, majd három hónap után Guton tanítottam matematikát. 1954 augusztusában sikeresen felvételiztem az Ungvári Tanítóképző Főiskola magyar szakára. Én a tanítóképzőnek köszönhetem, hogy elindultam a pedagógiai pályán. Az eltelt ötven év alatt sok mindent megértem.”

A régi tanítóképző a Duhnovics utcán volt, nem messze a református templomtól. Ebben az épületben kiváló tanárok oktattak a szakma szeretetére: *Himinec Natália* magyartanár és a III. M osztályfőnöke, *Orosz Vaszil* (orosztanár és osztályfőnökünk Huszton), *Sztankaninec Mária* matematika, *Sztankaninec György* – zene-tanár, *Dzsumrát Katalin* történelem, földrajz, *Bánkuti Szilveszter* fizika, *Plotkina Tatyjana*, pedagógia, *Roscsa Valentia*, orosz-tanár, *Sztipszkij Konsztatin* orosz nyelvre okította a II. M. osztályt. A párt-történelmet (abban az időben főtantárgy volt) *Bikova Valentina* oktatta.

Mi is komszomolcok voltunk. Voltak itt paradox helyzetek, melyet csak úgy megmosolyogtunk, tanáraink úgy tettek, mint akik nem hallották, de megsúgták, ha rossz fát tettünk a tűzre. Mariska néni nagy mestere volt ennek. Ha valakinek azt mondta: „Na, Bagu segítsen hazavinni a füzeteket,” akkor valami fejmosás következett. Erről a meghívott sohase beszélt. De mindenki tudta: valami gond van. Minden órán hazafias nevelésnek kellett lennie. Volt is, hisz meg kellett írni az ’előkészületet’, magyarul: vázlatot. Az egyik osztálytársunknak bemutató órát adott tornából. Az órán nem hangzott el a nagy vezér neve: *Sztáliné*, így lett az érdemjegy hármas. Alig tudtuk megvigasztalni. Minden tanár táskájában ott volt a példamondat magyarból, matematikából a megoldandó hazafias

szövegű példa, ha talán ellenőr jönne. Nézegetem az érettségi tablókat: a jobb sarokban Sztálin, a balban *Lenin* arcképe díszel. Ez kötelező volt. A Bátyúi Középsiskola irattárában találtam rá *Csepa Iván* iskolaigazgató napiparancsára. A fiatalabb korosztály figyelmébe ajánlom, hogy jobban megértse milyen korban éltünk.

40. számú napiparancs.

A Bátyúi 2. számú Hétsztyályos Iskolában mély fájdalommal vettük tudomásul szeretett vezérünk és tanítónk, Jozsif Viszárionovics Sztálin halálát, melyet megrendült szívvel vett tudomásul a világ haladó emberisége. 1953. március 5-én este 9 óra 50 perckor megszűnt dobogni a szíve annak az embernek, akinek neve számunkra drága és büszkén hangzik a világ minden sarkában. Mi soha nem feledjük el szeretett Jozsif Viszárionovics Sztálint. Mi tudjuk, mire tanított bennünket és mi hűek leszünk meghagyásaihoz. Megparancsolom, hogy 1953. március 6-án a két váltás közt a tanulók számára gyász nagygyűlést tartunk. A gyászgyűlésen kötelesek részt venni iskolánk tanítói is. A nagygyűlésen gyászbeszédet mond Kiss Béla Fedorovics.

Iskolaigazgató

Hogy milyen volt a helyzet a magyar oktatás terén? A tanítóképzőben orosz irodalmat tanultunk ugyan, de magyar irodalmat nem. Még attól is félt a hatalom, ne-hogy megismerkedjünk a magyar irodalom klasszikaival. Ezen a szálon elindulva kerestem a magyar irodalom tanítását a Bátyúi Hétsztyályos Iskola 1945/46, 1946/47, 1947/48-as osztálykönyvekben. Nem találtam ilyen tantárgyat itt sem.

A tanítóképzőben 39 tantárgyat tanultunk, ebből 24-et magyarul, 15-et oroszul.

Ennek volt előnye és hátránya is. Előnye, hogy a tanítóképző befejezése után, ha nem is kiválóan, de beszéltük az orosz nyelvet. Hátránya az volt, hogy pedagógiából és pszichológiából kisebb volt a szak tudásunk.

A tanítóképzőben magas szintű oktatás folyt, becsülettel megtanítottak a szakmára. A második évfolyamon kezdődött a pedagógiai gyakorlat. Órára csak felkészülten lehetett menni, ezt szigorúan ellenőrizték. Mária néninek azt is meg kellett mutatni, van-e tiszta zsebkendő. Ne adj Isten, ha kézzel töröltük a táblát. Nem beszélve arról, hogy jól öltözöttnek kellett lenni: vasalt nadrág, vasalt ing, nyakkendő, tiszta cipő. Ki kellett állni a mustrára. "Na csak forduljon meg. Mehet!"

Ma sokat beszélünk a tehetségápolásról, a differenciált oktatásról. Mariska néni bejött, a jó matematikusoknak odaadott egy-egy példát, hadd birkózzanak vele, míg ő a gyengébb tanulókkal foglalkozott. Az osztály egyik legjobb matematikusa voltam. Úgy hozta a sors, hogy a képző befejezése után Badalóban magyar nyelvet tanítottam. 1953-ban az Ungvári Tanítóképző Főiskolán már magyarra felvételiztem.

A tanítóképzőben eltöltött évekre ma is szeretettel gondolok, 53 év után. Sok szépet kaptam a pályától. Volt tanítványaim közül többen újságírók, nagyon sokan magyartanárok. Ma már az ő feladatuk, hogy megtanítsák a felnövekvő nemzedéket anyanyelvünk szépségeire.

Bagu Balázs

Kárpátalja, Beregszász

Európa pedagógiája az FP-6-os pályázatok tükrében

Magyarország 2004-es uniós csatlakozása után hosszú távon a 460 milliós piacra való szabad kijutás gazdasági haszna a legjelentősebb, de rövidtávon vitathatatlanul a pályázatok ré-

vén elnyerhető támogatások biztosítják a felzárkózást. A pályázatok megírása nehéz feladatot ró a magyar oktatás szereplőire, mivel a projektervezés, pályázatírás új-szerű szemléletet követel. Különböző in-